

LA TOMASA

SETMANARI CATALA

10 CENTIMS lo número

A tota la gent de casa los desitja molt formal nostra estimada TOMASA un gall ben gros per Nadal, y que no 'ls hi fassi mal

DE DIJOURS A DIJOURS

ELS remats de galls d'indis, qu' arriuen á Barcelona, provinents de la montanya, ¡y fins d'altres provincials! venen concirosos y coll-torts; no tenen l'alegría d'altres anys, potser per venir á fer cap, al país ahont per fas ó bé per nefas, sempre tenim en suspensió las *garantias constitucionals*.

Ben cert es qu' aquí no passa res de nou.

Ben bé ho han dit als governs, 'ls homes polítics de tots 'ls partits, prou en costa d'anadas y vingudas de Madrid aquesta ditxosa caboria... ¡pero res; 'ls *dedos se les antojan huéspedes*.

Y 'ls pobres galls d'indis tenen rahó de sobras; tanta, que 'ls eixiria per las butxacas, si n portessin.

Abocats d'et a las festas de Nadal, 'ls esmentats subjectes han determinat dirigir una *instancia* en son idioma universal, que no es ni catala, ni castellá, per que 'ls galls per tot arreu parlan igual... que poch més ó menos ve á dir aixó:

«Senyor Excel·lentíssim:

Els galls d'indis de per tot Espanya, reunits á manadas al bell mitj del passeig de Sant Joan, veyent amenassadas las sevas vidas, per aquesta mena de gent... que parlan d'una mena de manera, qu'ells en diuen *llengua catalana* y que nosaltres d'acort ab lo parer de tots vostés, ho tenim per un mal *patudé*... 'ns han sos-ris per aquestas diadas de Nadal 's drets del viurer del que tenim necessariat imperiosa dels galls.

No s'accontentan a questa mena de gentota ab traurens dels nostres galliners, anont viviam regaladament voltats de pollas prenys... ¡quina delicias! ab las qu' exerciam 'ls drets del mascle, ab tanta xardor, com ells mo tran per guardar 'ls seus drets individuals y potser encara més; no s'accontentan ab aixó, sinó 's qu'envoltantnos ab unas canyas llargas, 'ns mantenen al roillo á bergassadas, d'una manera ignominiosa... y fins d'una forma despreciativa.

¡Aixó tot fentse 'ls seus!

Ara su-ara, sabém per banda certa, qu' aquesta gent emfutismada, s'encop'a y con'ura, per fern' de nosaltres, una gran mortandat.

S'assegura pe 'ls b'ns *informes* que tenim d'avisats *guindillas* que 'n diuen vostés, que no quedara coll sencer... ni cap al damunt del col; perque si algún gall sortís s'escapa viu de la matansa del Nadal, petará per cap d'any... ó bé pe 'ls reys.

Tots nosaltres, 'ls galls d'indis, prou hem fet reclamacions á dojo, y fins 'ns hem acostat á las potencias estrangeras... més no n'hi há de cuys.

Els rostits, fins ab fassiment de pansas y prunas. ¡miréu si es la trista sort! serém nosaltres

Agafats ab aixó de la *suspensió de garantias* ni menos 'ns vo en escoltar per res, com si no fosim nin ú y si la vostra excel·lencia, no dona ordres á *ruja tabla* á sos llochtinents, no 'ns valdrá, ni sera á temps l'extremunció, qu' aquí 'ns matarán sens pietat.

Als vostres poders acuden per posarhi remey:

Els galls d'indis

No podém pas respondrer als bons llegidors de LA TOMASA de la fidel traducció del document, perque 'l gall que ns l'ha trasplantat es molt pillo y no 'ns mereix gran confiança.

Tenim fonamentats motius per pensar, qu' ha omitit algún paragraf important, d'aquells que per anar contrari á Catalunya dona tant de gust als senyors de la joca de Madrid, d'aquells que seunen á las cadiras poltronas.

¡No 'ns enganya pas de gavre!

Per tot lo qual, fent de Revo'ucionaris un cop al any, nosaltres, que som d'un taran-ná tranquil y quiet, poch amich de cercar bronquinas ab ningú aconsellém desde las columnas d'aquesta crónica, que no 'n perdonin cap.

Coll á terra als galls d'indis tots 'ls que pugan arreplegar... y que fassin 'ls medits d'arreplegar' quants més mellor.

Guerra als galls, sols per aquestas diadas.

Ben rostits, rossos al forn, y amanits ab ví ranci de la bota del recó ab turrans y n-ulas per postres, desitja que se 'ls menjin 's nostres llegidors tota la redacció en pes de LA TOMASA, per molts anys, ab salut y alegría, que nosaltres per la part qu'ens pertoca.

També no tarém, tant com podrém, sens amohinars dels quefers de la política, ni menys de las ditxosas *garantias* que prou tornarán, quan sían servits 'ls d'altia.

Del ditxo dels galls no 'n fassin cap cas, ni se 'ls escoltin per res.

Sols demaném respectes per dos galls de la terra, que no poden morir may.

L'un, es aquell gall legendari, que va cantar tres voltas quan Sant Pere va dir la primera mentida, negant son Mestre y Senyor...

¡Si no 'n diguessen de més grossas 'ls seus successors!

¡Aquella ra!

L'altre, es lo gall de cresta virolada, que canta son *ki-ki-ri kich* eternalment damunt las taulas de la ley, símbol de lo que 's nostres cors anyoran... la que volíam triumfant per tots 'ls recóns y reconets de la nostra gran patria, qu' es tot lo mon.

¡Aquets dos, que viscan!

CALIXTE PI Y XARAU

PER NADAL

La grossa! Ah, si vingués, quanta alegría daría son alé á ma llar obscura, un sol de benestar y de ventura per sempre més en ella hi brillaría. La dona tenint pa no cridaría y la sogra tampoch sería dura, y als baylets que son ángels de candura sent jo rich y felís qué 'ls faltaría? Mes ay si acás no vé, Deu me perdoni si entrego la meva ánima al dimoni incapás de sufrir més lo meu fat, puig la dona 'm dirá mil cops pavana, los baylets patirán molta més gana y la sogra voldrá tot lo gastat!

E. R. P.

La Tuyaada

Recordo—qu' era uu xaval—
la vigilia de Nadal,
sense fer cap acció mala
anava sota l' escala
cap á fer *cagá 'l tió*
(y perdonin l' expressió),
qu' era una soca de pi
de la qual feya sorti
á forsa de garrotadas
turrns, atmetllas torradas,
pastitxos de figa seca
neulas y... la mar de teca!
Després de dir pare-nostres,
lo qual servia per postres
als de casa fent lo maula
provehint lo tió la taula
y donantme—aixó s' explica—
á mi la racció més xica.

Avuy que no faig... rajar
(per no tornarho á dir clar)
lo tió com quan xich era,
faig... rajar d' altra manera,
altre tió per mantenir
la familia per cumplir
me caso ab lo redimoni!
lo Nadal del matrimoni
qu' es un Nadal molt més fret
que 'l de quan era baylet.

Y tota aquella il·lusió
de fer *cagar lo tió*,
(perdonin lo repetirho;
no tornaré més á dirho),
aquella il·lusió com deya,

aquella infantil taleya
que 'm feya esperar tal diada
somialta cada vegada
que 'n parlava ma familia
fins á arrivá á la vigilia,
avuy—ja fá alguns anys are
d' ensá que vaig entrá á pare
lo Nadal es una festa
que fins que queda ben llesta
á mi 'm fá sortir de test
perqu' ell me deixa ben llest
y 'm causa dolor d' ermilla,
y, á fé de Deu, no perilla
que passi cap més Nadal
als de l' infantesa igual,
puig tinch experimentat
que 'l tió de tot casat
qu' es carregat de maynada
no hi há pas cap garrotada
que li fassi fer... rajar
res de bó, ni per menjar...
De turrns no 'n donan cap;
sols mals-de-cap á tot drap;
al contrari, que 'ls tíons
m' han acabat els turrns.
De neulas, tampoch, per' xó;
bé prou neula que soch jo.

Lo Nadal are 'm mareja
y, quan hi sóm, tinch enveja
al sereno, al vigilant,
al mosso del restaurant,
al porté y al carboner,
á n' el noy de ca 'l forner,

al carter, al escombriayre
y á qualsevol trinxerayre
que ab cromos de cent un ral
passan tots ells bon Nadal
arreglant las propinas
dels vehins y las vehinas
mentres nosaltres, gran colla,
ab prou feyna menjém olla
y escudella clara, freda
y de caldo... de galleda.

D' aquí vé que l' alegría
que tothom sent en eix día
de *Pascua de Navidad*
á mi 'm fá molta fredat,
perque 's una festa morta;
que haig d' estar sempre á la porta
donant céntims á tot bitxo
que tingui 'l reyal capritxo
de seguir la tradició
ab la *Felicitació*.

No es pas que 'm sápig mal
contribuir per Nadal
á recompensá al servey
que compleix com es de lley;
no' m sap pas gréu; sols vull dí
que m' agradaria á mí
fer de mosso y no es engany—
no més aquet temps del any,
per no recordarme ab ánsia
d' aquells Nadals de l' infancia,
y passaria de pas
al menos un Nadal grás.

PEPET DEL CARRIL

Quadret

Quan la vaig veure ahir vespre
defallida, estossegant,
ab lo rostre cadaverich
y los ulls boy entelats,
un auguri funerari
ma pensa vingué á turbar,
y vaig eixir de sa cambra
ab lo cor tot endolat.
Al eixir, ja era nit fosca,
lo xisclet estrany de una au
va acabar de ferme creure
lo meu auguri fatal.
Y no vareig enganyarme,
que m' havia d' enganyar!
los esclats del cor qu' estima
ab passió no enganyan may.
Avuy al despuntar l' auba

quan lo sol vermell, radiant,
s' ha enlayrat tras de la serra
deixondint la vida als camps,
neguitós y plé d' angoixa
dins sa pobre cambra he entrat
y un alé fret de sepulcre
la meva ánima ha gelat.
Quan m' ha vist ¡pobre m' aymía!
ha somrigut un instant
y un alé, l' últim, de vida
lo seu rostre ha enlluninat.
S' ha esforsat pera parlarme
més no ho ha pogut lograr,
los seus ulls m' han dit de sobras
lo que' m volia contar.
Quan ha vist que li compresa
los seus ulls s' han aclucat
y trista pero serena
com un angel ha finat!

EMILI REIMBAU PLANAS

Audit

Camas de catre, van dí,
á un xicot qu' era esgarrat,
y éll, del ditxo ja cremat
va contestá un día, així:

Si jo tinch camas de catre
segons resa vostre llabi,
també en cambi soch més sabi
que vos, y que més de quatre.

Jo, en historia natural
vaig guanyar, per més que os cremi,
gran diploma y primer premi
en un exámen formal.

Lo premi fou ben guanyat
tractantse d' un gat, perquè,
tant sols jo vaig sapigué
trovarli tres peus al gat.

ABELARDO COMA

CALENDARIS pera l' any 1906, propis pera FELICITACIONS de NADAL
Litografía Barcelonesa, Sant Ramón, 6

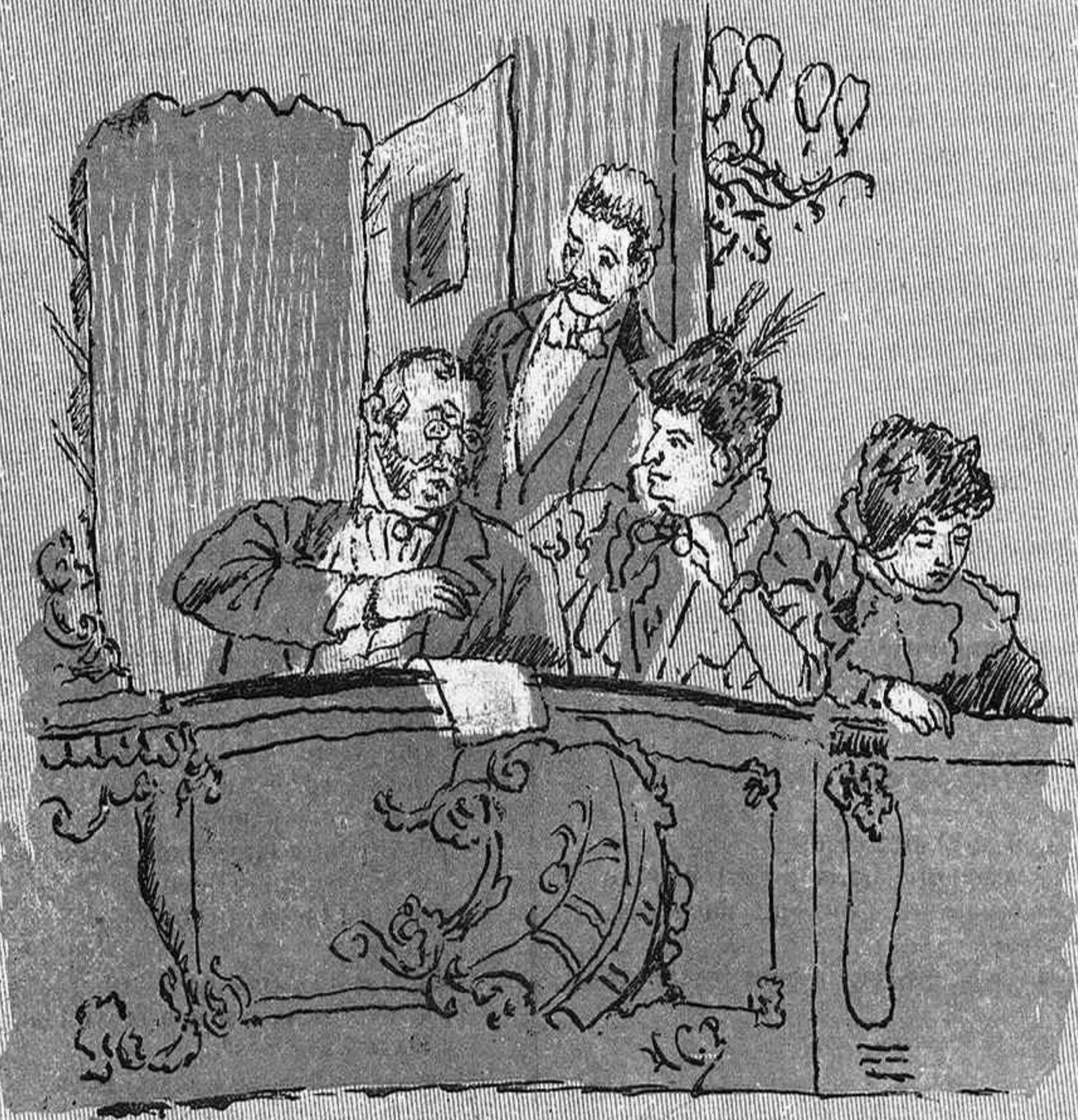
Retalls

—Mira que diu, aquí, Manela «Leon, fera» Com se ven que 'l qui va posar aixó no 't conceix á tú.

—Que 'ns podria deixar cinch duros?
—No 'l sento, soch sort... si fossin cinch céntims, encare.

—¡Vaja, Mariano! T' estás menjant ab la vista á la tiple,
—No ho creguis, Antonia, aquesta dona sols té *comestibles* los *galls* que fá.

A la fira de pessebres

- **QUANT** aquesta figura?
 — L' últim dos ralets
 — ¿Dos ralets? ¡Alsa! ¿Que s' ha cregut que som a Xauxa?
 — Ay no, no; ¿Quant ne vol donar, donchs?
 — Tot lo més, quinze céntims.
 — ¡Ay seuyora! Per quinze céntims, tant sols podrà comprar un grapadet de molsa per posarsel al sombrero que bona ralta li fá.
 — ¡Desvergonyit!
 — No vuy que m' insultis.
 — ¡Voste ha comensat!
 — Bueno, ca mis. Donchs ¿quánt ne dona voste?
 — Ja li he dit. Jo 'm creya que era quí stió de quinze ó vint céntims.
 — Miri, miri. Ficis ab la cara que té aquesta figura, veu quins ulls més fl mants, y miri quinas galtonas més vermellencas... ¡Está molt ben pintada!
 — Per xó mateix ¡Si sembla que tingui un briá á la cara!
 — ¡Ay senyora! ¡Me sembla que no farém pas res! Aixís digui que voste també té un briá.
 — ¡Mal educat!
 — ¡Si no fuig del meu devant, soch capás de tirarli aquest home que fa las teynas pel cap!
 — ¡Ahont va aquest homenet!
 — ¡Adeu... rosquilla ensucrada!
 — ¡Noy! ¿Que no compres res?
 — Una casa voldria comprar.
 — ¿Gayre gran?
 — La més gran que tingui.
 — Mira aquesta. ¿T' agrada?
 — Només hi há un pis.
 — ¡No 'n fassis cas! Mira la *Casa del Pueblo* no més tindrà un pis y ben bonica que será... quan sigui acabada.
 — ¿Quánt val?
 — Quatre pessetas.
 — ¡Mare de Deu!
 — ¡No! La mare de Deu no hi és.
 — Vuy dir que 's cara.
 — ¿Aquesta casa 's cara? ¡Feta de mahóns al menos costaria cinquanta mil duros!
 — ¡Be jo no tinch tants diners!
 — ¡Pastanagal!
 — ¿Qué diu?
 — Res. ¿Quánt tens per gastar?
 — ¡Cinch céntims!
 — ¡Fuig d' aquí! ¡Si t' arraplego!
 Ascolti' jove, voste que porta aquest coll tan alt ¿Qué no vol ser propietari? ¡Miri que tinch casas ab totas las comoditats!
 Voste noya aixerida; ¡Miri quin Sant Joseph! ¡Sembla que parli!
 — Ascolti; ¿Que té un *niño Jesús*?
 — ¡Prou!
 — ¿Gayre gros?
 — Gayre y mitj.
 — Bé no fassis broma; aném al grá.
 — No 'n vench de grans; ¿Que s' ha cregut que soch graner?

- ¡Si segueix fent broma me 'n vaig!
 — ¡Be no s' enfadi! Sembla mentida que una xicota com voste, ab aquesta cara que 's capassa de fer alegrar al rey negre en un rato de mal humor...
 — ¡Me 'n vaig!
 — ¿Digui, donchs, que vol?
 — Un *niño Jesús*.
 — ¿Qué li sembla aquest li fa pesa?
 — Un de més maco y més gros ne voldria.
 — Aquest. ¿Qué li sembla?
 — ¡Molt buió!
 — Se sembla molt á voste. Miri 'ls cabells son casi iguals.
 — ¡No vuy que 'm toqui la cara!
 — Donchs; ¿Qué vol que li toqui?
 — Bueno, digui, quánt ne vol ' últim?
 — Per voste... tres pessetas y mitja.
 — ¡Oh! Es que no ho es per mí.
 — ¿Donch per quí?
 — Pels nens dels meus principals.
 — Be, es igual.
 — ¿Qué mira?
 — A voste miro.
 — Vagi mirant, donchs.
 — ¿Ascolti que no té xicot?
 — Ay, ay, perqué ho diu aixó! ¡Per quí m' ha pres á mí!
 — Per una xicota que m' ha robat el cor. Ab aquests ulls que semblan dos estrelles de l' Orient. Ab aquest nasset...
 — ¿Escolti, que no s' ha rifat may de ningú?
 — Si, senyora; de rifarme de las personas ne tinch molta costum, pero pot ben creure nineta del meu cor, que á voste li dich la vritat pura. ¡Deu me 'n quart de rifarmela! ¡No veu que jo mateix en tindria remordiment!
 — ¿Vol dir... que 's vritat?
 — ¡Ay!.. ¡Aquests ulls!
 — Ja 's coneix que diu tot aixó per vendre figuras.
 — No ho creguí; sapiga que en tot avuy no hi fet un céntim de calaix y aixó qu' enrahono per las butxacas.
 — ¡Pobre xicot!
 — ¡Si que ho soch de pobret!
 — ¡Estigui quiet! A las noyas se las mira pero no se las toca.
 — Es que jo tinch la vista á las puntas dels dits.
 — ¡Li pegaré!
 — Perqué vegi que l' estimo de vritat, aquest *niño Jesús* que voste vol, aquest que 's tan maco y que s' assembla á voste... li regalo.
 — Ay no; no vuy que...
 — ¡Noy! ¡Deixa estar aixó!
 — ¡Ay Reyna Santíssima!
 — ¡Lladres! ¡M' han robat!
 — ¡Correu!
 — *En, que ha pasao aquí.*
 — ¡M' han robat casi tota la parada!
 — ¿Y usted que ha ía?
 — Estava parlant ab aquesta noya.
 — ¡Estavam aquí mateix!
 — ¡Ah! Ya lo comprendo todo. Mientras ustedes fastechaban los lladregots les han birlado las casas y las figuras.
 — ¡Després dirán que la propietat no és un robo!

- ¡Ja 's vitat, ja!
 - ¡Bueno otro día vichilen más!
 - Es que...
 - Nada nada...
 - ¡Vaja, alanta!
 - Vetaquí que per culpa meva... ¡Aixó 's lo que 'm sab més greu!
 - ¡Sant Cristiá!
 - Bueno: ¿Que me 'l dona 'l niño?
 - ¡Si no iuig d' aquí, li tiro 'l poch que 'm queda pel cap!
 - ¡Ay pobra de mí!..
 - ¡Arri avall llegamosa!
 ¡Hi ben badat! ¡M' han ben reventat!
 ¡Apa noys, á fora del devant de la parada! ¡Es qüestió d' acabar ab lo que queda! ¡Trieu y remaneu!
 ¡Barato, Baratoool...

ALIV CHIRNE.

Sospirs á ella

HUMORADAS

Filar cá ta mestressa la modista
 fent centinella alerta fins que plegas,
 y á voltas com també tu t' hi ensopegas,
 rebre la pluja, cosa la més trista.

Ser la riota de la gent bromista;
 fingir tristesa quan poquet n' alegas;
 igual que 'l grech davant d' aquellas gregas
 qu' ell idealisa, restar enfront ta vista.

Mil cops jurarte que ma reyna ets;
 complaure fet un xay lo que disposas;
 com si fos boig mirarte ab ulls abstrets;
 obrirme el cap cercant frases melosas...
 ¡Si me n' arribas á fer fer de cosas
 per un ditzós paquet de cigarrets!

* *

Ets alta y ben plantada
 d' esculptural figura;
 bonica com ho ets tú
 cap més ni há ¡ni una!

Ton tipo n' es de reyna,
 ton caminar de punta
 tens cos exhuberant
 y formas ben molsudas.

Tos ulls apar que llensan
 magnéticas espurnas;
 tas dents pareixen perlas;
 ton nas sembla una engruna.

Los teus peuhets de xina
 semblan miniaturás,
 essent incomparable
 ta célica cintura,
 que es res al teu costat
 de Venus la hermosura.

Ets alta y ben plantada,
 de formas ben molsudas,
 bonica com ho ets tu
 cap més n' hi há ¡ni una!
 mes tens un vici lleig
 ¡¡Sempre 't mamas las unglas!

* *

Fa temps que 'ns corresponém,
 y may has sabut entendre,
 que no 't vull per durte á vendre,
 cosa que 'l teu cor ho tem.

T' estimo fins á l' extrém,
 y si 't vejès pobre un día,
 com are 't vull te voldria,
 no 't deixaria, amor meu,
 deixarte may, no per Deu,
 ans que deixarte... 't daría.

RAMPILLS

El procediment del "duro"

AHONT anirém aquet vespre noys? vaig pregun-
 tant als meus amichs que de costum soliam
 anar cada festa plegats á un lloch ó altre.

- Mira - va dir en Santiago - anirém á una societat
 que hi ha un quadro dramàtic que alló no son aficio-
 nats, sino artistas més genials que molts dels que 's
 fan passar per primers actors en teatres de veritat.

- Ja sabeu que a mi no 'm plauen gayre las fun-
 cions representadas en salas y arcovas; tot son dificien-
 cias, ensopegadas, caygudas de bastidors, y..

- Creume que ho ian bé - afegí en Sisenando, que
 quan ell paria fa una cara més seria que un ministre
 presentant la dimissió.

- Bueno, ya vindré; pero mireu que tinch molt mal
 de caixal y voldria retirar dejorn avuy.

- A las dotze estarém de tornada - digué en Min-
 guet.

- ¿Y quin drama fan aquets artistas? - 'ls hi vaig
 preguntar.

- Primer, *El puñal del godo*.

- ¡Bufal

- Según, *El prólogo de un drama*.

- ¿Res més?

- Tercer, *La Capilla de Lanusa*.

- Mireu que per fer aquestos dramas encare que
 no mé tinguin un acte, son torts com el vidriol.

- Ho fan bé, creume...

- En surtirás boca badat; no son principiants, son
 Borrassos.

- ¿Son burros grossos?

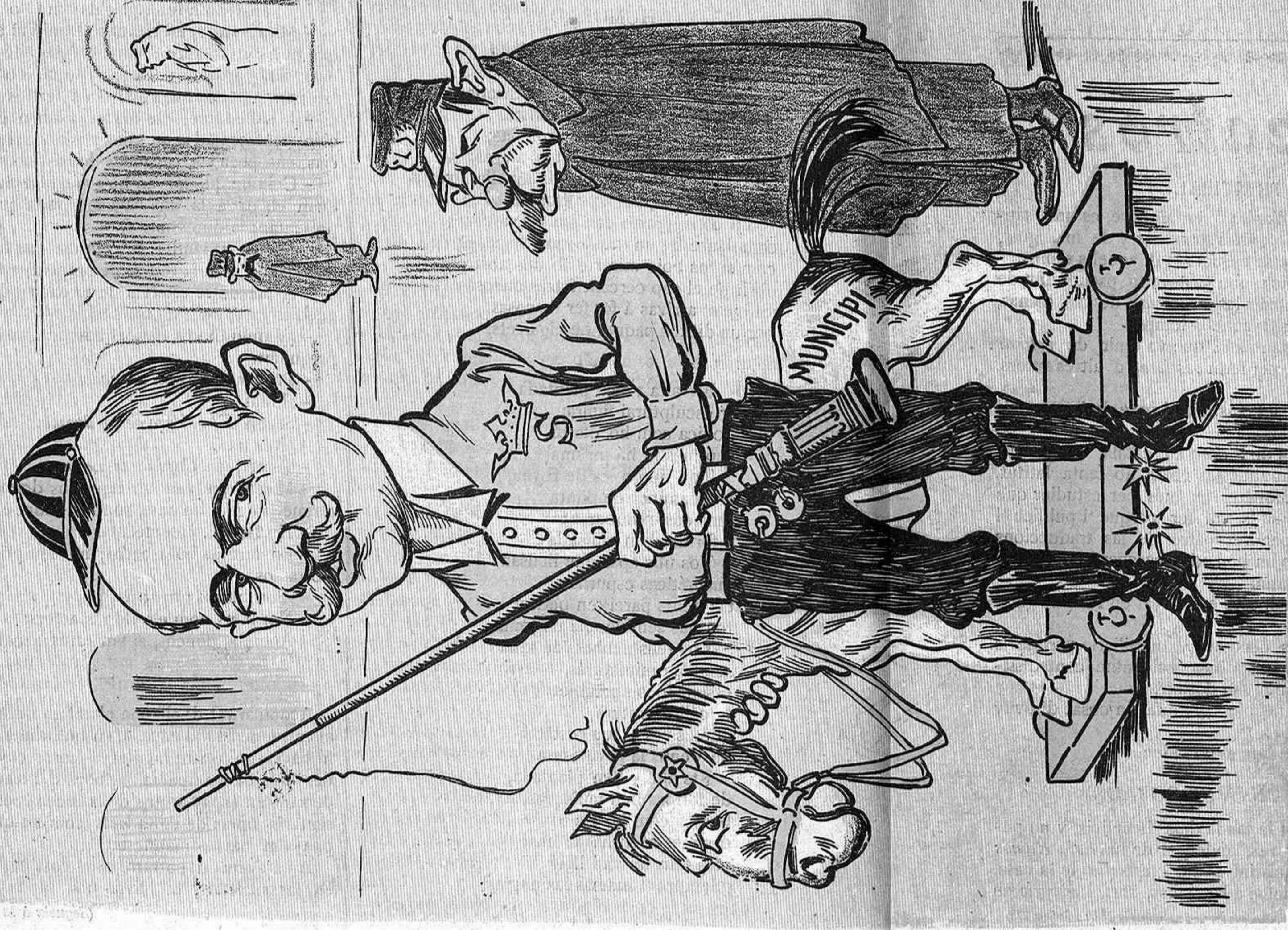
- No: bons com els Borrás actors:

- Anemhi, donchs, si tan val la penal

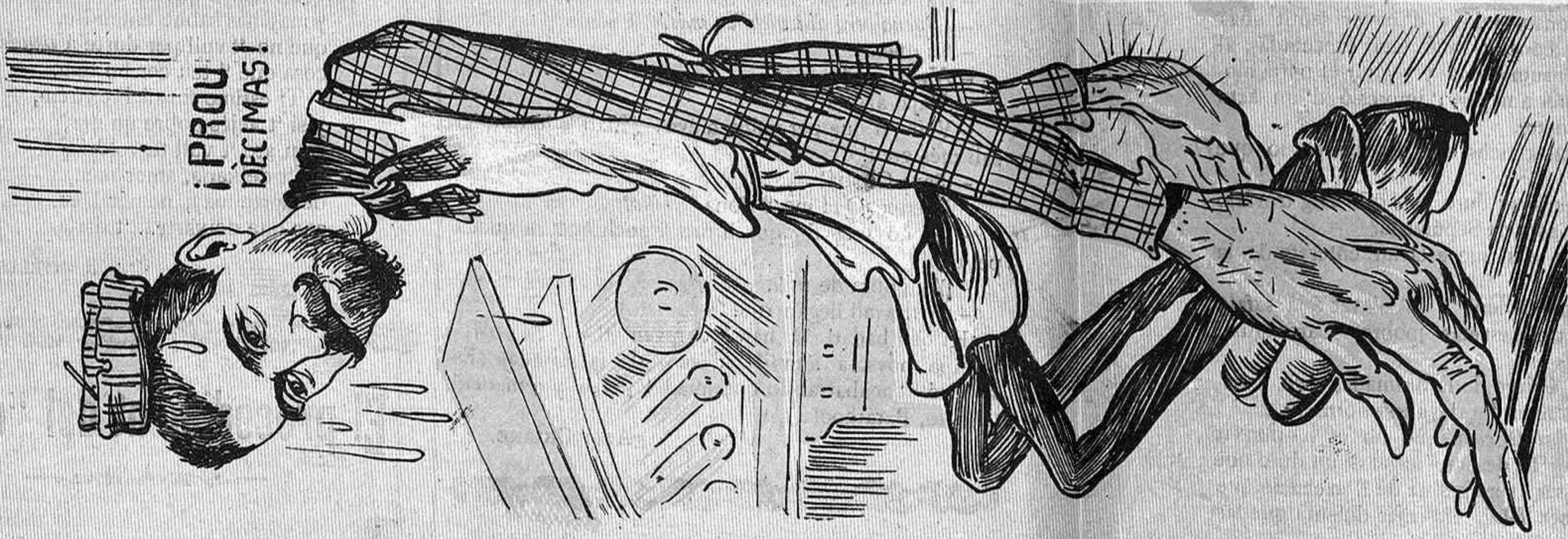
Acompanyat d' ells me n' aní en un local que hi ha
 al carrer de Ma lorca; a la, en un primer pissot esquifit
 hi havia un teatre montat a corre cuyta, ab un teló
 de llustrina llampanta, la boca del teatre era estreta,
 deixant un espay a dins de la escena petit pera repres-
 sentarhi obras de tanta valía com las que mons com-
 panys m' havían manifestat.

Ah... avants d' entrarhi com cosa molt acostumada
 en las societats, hi havia una safata, que si bé no

(Segueix a la página

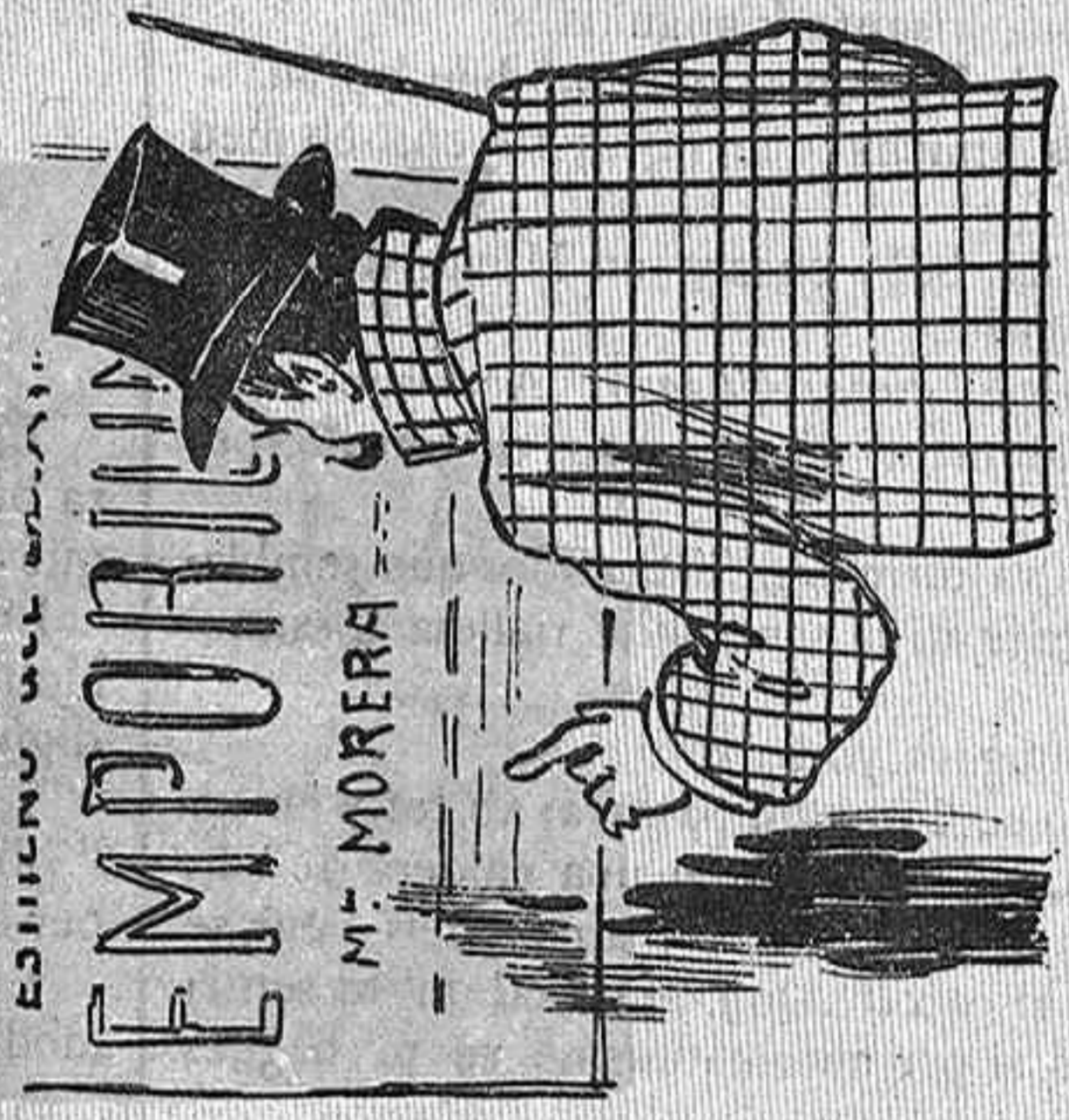
Ja 'ns han posat pel rellevo
l' sportman Badó Samà:
prompte veurém, si es tant maco,
com ens dona aquest *taiá*.

Veyéu l' estat llastimós
del pobre Ramón Estany:
jab la pressa de las décimas
i' hi han crescut brassos y mans!

S' ha firat d' una caseta
que n' ha dat miya pesseta.

L' *Emporium* á n' el Liceo?
fins que ho vegi no ho creuré;
á Madrid dugas vegadas
va quedarse pels cartells.

Ja torném á serbi, titona.
Aquest any tú pots posarhi
la polla y jo te la farciré.

parlava, comprometia en el que no 's gratava la butxaca, perque á darrera d'ella y entre un montali de flors, hi havían tres nenas... que... valían més que no pas tota la plata que hi havia á la ya esmentada safata.

Passada l' impressió que ocasiona una entrada á un puesto d' aquets, que per primer *Deu te guard* ya 't buscan las pessigollas del portamonedas, vaig treurem un duro, y aní á tirar-lo á la *bandeja*, demanant á las nenas aquellas tant escayentas que tinguessin la bondat de tornarme quatre pessetas, cosa que féren gustosas y sense titubejar.

Mons companys també hi tiraren; aixís es que de nosaltres quatre sols, reculliren tres pessetas.

La sala estava quasi á curull de gent: 'ns acomodarem com poguerem y esperarem qu' aixequessin el llenzol de color per veure aquell *brot artístich* com ne hi deya en Minguet.

El programa anunciava que 's comensaria á las *nueve en punto* pero hi havia una *coma* de tres quarts més.

S' aixecá el drap y comensá l' execució del *Puñal del godo* del plorat poeta Zorrilla.

¡Fills meus! La meva curiositat y aquell desitj de veure treballar á n' els alabats aficionats, se va convertir en odi, rabia, frisanza y angunia.

— ¿Y aixó son els Zacconis, que m' heu parlat? — vaig dir als meus amichs que reyan veyent el meu sofriment.

— ¿Que no ho fan bé? — encare en Mingo va tení la poca latxa de afegir-hi

— Aixó no es el *El puñal del godo*. Aixó son *godos* que 'ls haurían de matar á tots á cops de punyal, per assassinos.

— ¡No cridis! — va dirme en Sisenando, que semblava que també gosés ab la seva mitja rialleta dissimulada.

— ¡Caíns! — remugava yo baix.

A mitj acte, no se 'l que 'm passava; aò tot y fer un fret que glassava, yo suava com una caldera de llar; tenia forniageig á las camas, las plantas dels peus se m' adormiren, y el caixal... ¡oh, el caixal m' hi sentía un rossech, com si per automatisme se m' hagués de caure sol.

Una senyora que tenia al meu costat, encare 'm digué:

— ¿Eh, que ho fa bé aquet que va vestit de moro?

— Es un pastanaga — vareig dirli yo ab tota la boca oberta.

— ¡Es lo meu fill! — va dirme ella tota vermella de vergonya.

— ¿Que te ofici? — li vaig preguntar.

— Es ataconador.

— Donchs, dígalí que remulli sola y que estiri bé el nyinyol, perquè lo que 's de cómic ni n té las unglas.

Dessesperat devant d' aquell crim artístich, no vaig poguer de menys que anarmen de la sala, cercant ayre més pur.

Els meus amichs devant la burla de que havia sigut víctima, no podían de menys que riure, cosa que á mi encare m desesperava més.

No várem esperar las següents obras per por de que no 'ns haguessin de dur á casa ab camillas.

Sortint d' aquella sala ahont si m' hi descuydo no m' entreu en pas viu, várem anar junts al café de Nov. tats.

Després de fer consumació y d' haver sentit unas quantas pessas de concert molt ben executadas, al anar á pagar las consumacions, y regirar el porta monedas, no vaig poguer amagar l' impressió d' un acte que acabava de cometre.

Sorpresos els meus amichs 'm preguntáren lo que 'm succehía.

— ¿Sabéu que tenia un duro fals que vaig trovarlo aquella tarde á la passa de Sepúlveda?

— Sí—exclamaren ells que estavan enterats de la meva trovalla.

— Donchs, impensadament l' hi clavát á la safata fentme tornar quatre pessetas ¡pobres Caravaglias, com renegarán!..

Tots se posaren á riure de la bromada, y yo, satisfet del procediment meu, 'm deya interiorment.

— Vamos *un puñal del godo* que no m' ha punxat gents, al contrari, m' ha desempellegat d' un duro que ni ab rodas pot passar; será germa de l' execució que també á més de ser falsa, era més dolenta que las meas cinch pessetonas!

EMILI GRAELLS CASTELLS

Teatros

PRINCIPAL

Las preciosas ridiculas d' en Moliere, es una sátira burlesca de las costums barrocas y de mal gust, que gastava la societat ensucrada d' aquells temps.

L' escriptor-cómich, que gastava lo pseudónim de Moliere, volgué fuetejar las *tonterias* de las damas, diguemne elegantas d' aquells temps.

Y ho va atrapar tant bé... que va tenir de *retirar* l' obra dels teatros, per ferhi *bestiasas* d' altres autors, per anar menjant.

La posteritat ha fet justicia al pare de la comedia moderna...

Ara, 'ls traductors de l' obra en catalá, en fan un grá massa, traduhint aquestas obras ab tanta latitut.

Lo teatro d' en Moliere, es més per estudiar que per representar, y si 's vol fer perque 'l publich 'l conegui, s' ha de pendrer patró de las traduccions castellanas, que son un bon xich escapsadas.

¡Ho feya en Moratín!

Pero ara en Gual, está empenyat en fern 's agafar son.

Sort encara dels decorats y mobiliari, perque 'ls actors catalans d' aquesta casa, salvantne contadíssimas escepcions, també fan dormir.

L' empenyo es lloable, ¡pero fassin cosas d' avuy en día!

Be prou n' hi han que s' ho valen.

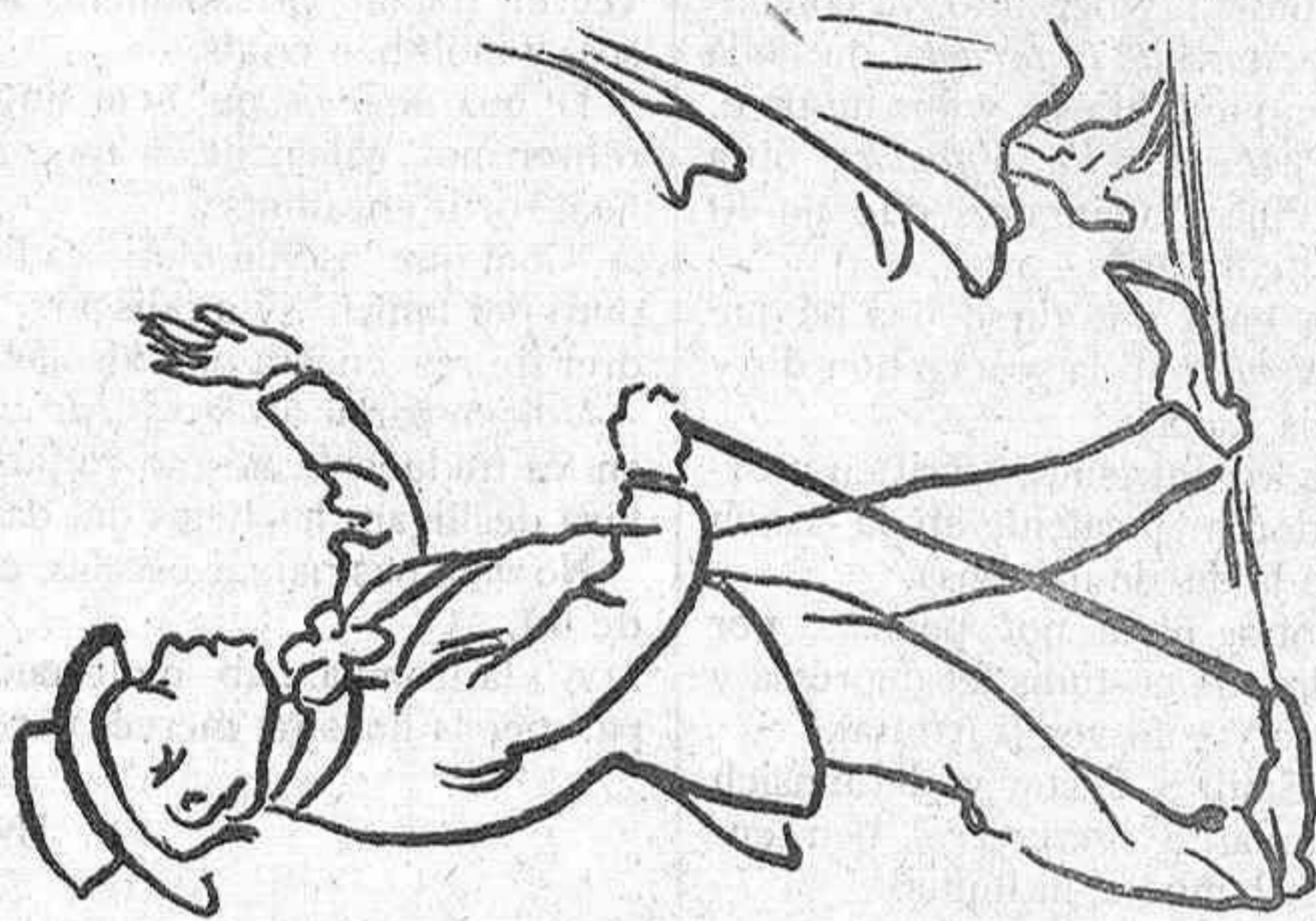
CATALUNYA (ELDORADO)

Ja s' ha comensat la tanda dels beneficis, y no podia deixar de ser resplendent 'l de na *Lola Ramos* qu' es com si vinguessim á dir l' *estrella* de la casa.

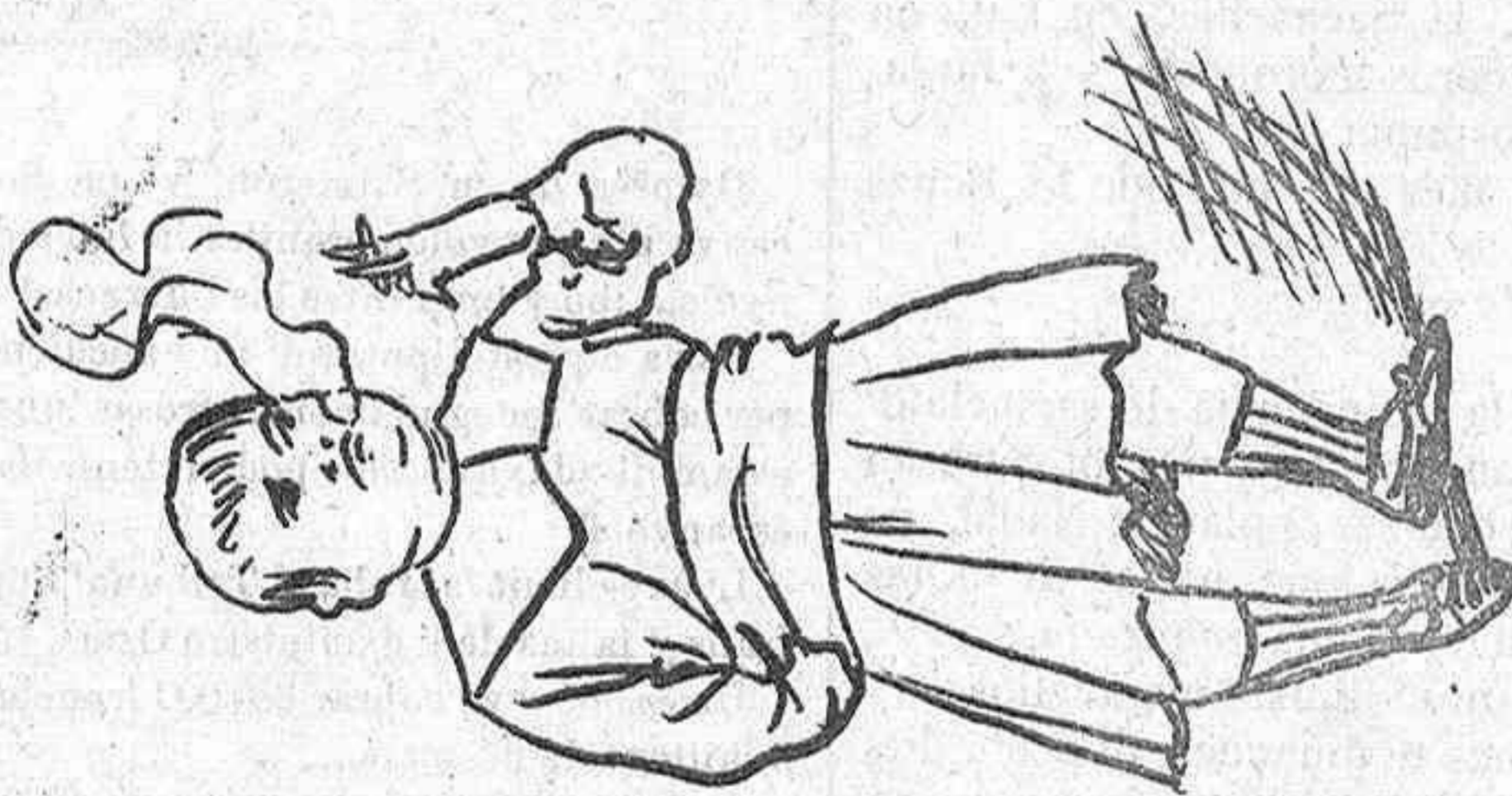
Quant surt la Ramos á las taulas, surt l' alegría en cos y ánima...

(Segueix á la página 712)

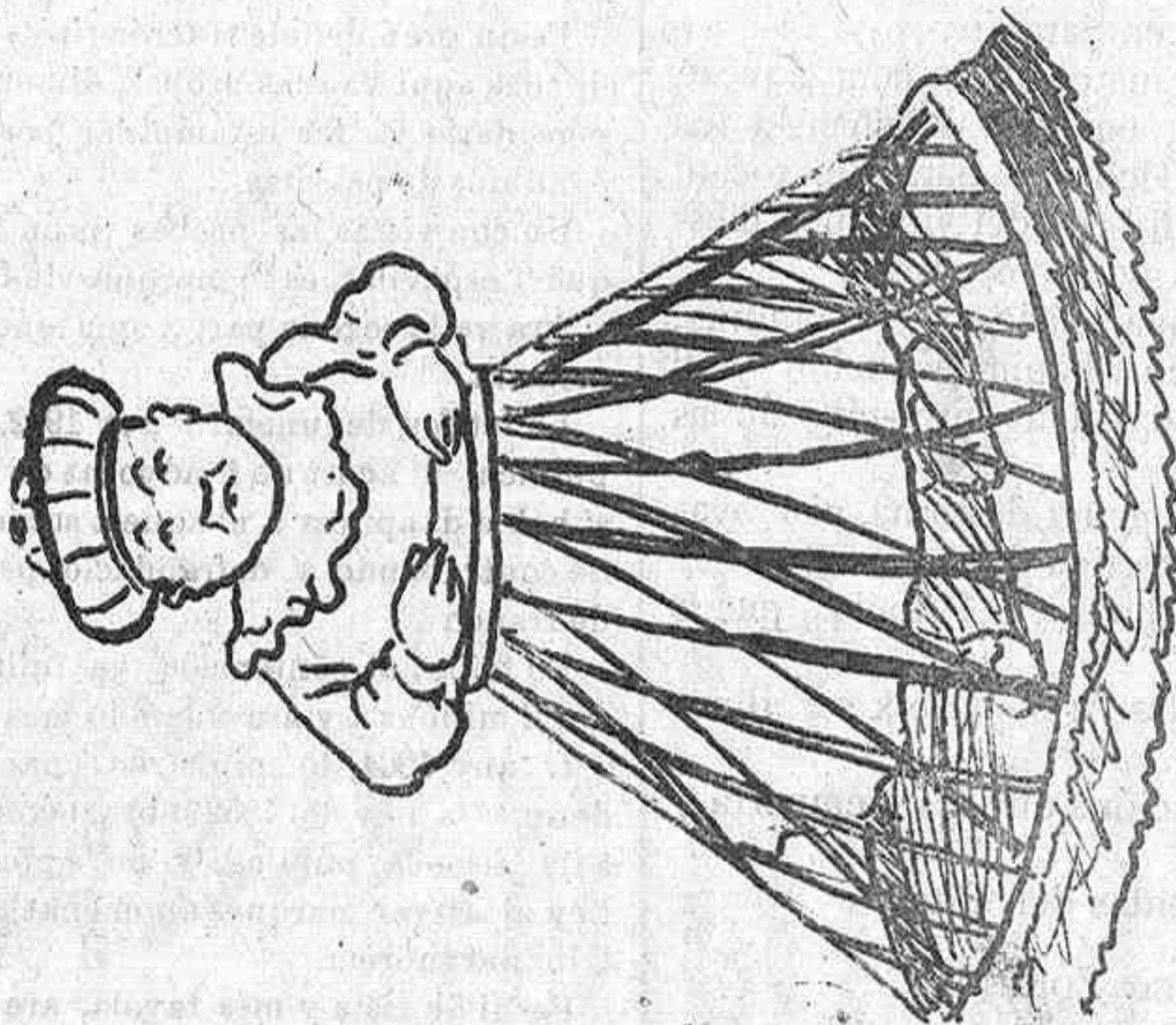
Precocitat infantil

Lo noy de demá.

Lo noy de avuy.

Lo noy de ahir.

La seva boca may para, 'ls seus ditxos sempre son á temps; es d' aquellas que 'n cuyna més del qu' hi há.

Als mérits d' actriu cómica de las més *saladas* s' hi han d' ategir 'ls d' escriptora... y per aixó, va comensar la funció ab la *¡La estocá de la tardel..* qu' ella fá ab tot l' amor de mare que l' hi és... y fins de pare.

Després va resucitar *Mam' zelle Nitouche*, obra treta del francés per en Pina Dominguez, que no hi va espatllar res... molt al contrari.

De na Sofia Romero ensá pot dirse ben bé que ningú ha fet aquest *vaudeville* ab la gracia, bon dir y luxu de detalls de la Lola Ramos.

¡La Buñold! es un cuadro-entremés, escrit en prosa per ella mateixa, xardorós y calent, ab la sanch de la terra sevillana, que la du de naixensa.

Pe 'l ram literari, l' obra no 's pot pendrer per mostra, mes com quadro de costums fet depressa y corrents, fa pasar l' estona y s' hi veu 'l natural.

El Mmaguillo, de 'n Emili S. Pastor y del musich en Miquel Marqués, es un' altra *resurrecció* ben encertada, perque la Ramos també s' hi lluheix.

Ressumint 'l cas.

Fou 'l benefici de la Ramos, una vetllada ben aprofitada pe' l publich nombrós que omplía la sala; treballant ab bon dalit tots 'ls artistas-companys que 's veu com se l' estim n á la beneficiada.

La Juanita Fernandez, la Sacanelles, en Gil, en Juarez y tots, tots fins 'ls coros y orquesta 's bellugavan ab més dalit de l' acostumat.

¡Ah... y per ara, res més de nou que las bonas festas!

NOVETATS

Si es cert que per ara la companyía de sarsuela d' en Pinedo, no treu cap cansó nova, y per tot refresch treu la *Miss Helvet*, que deu ser 'l plat de Nadal, ns plau parlar d' un altre *virtuosse* que ha sortit á las taulas d' aquest teatro, que son una *academia*.

En Paul Kochanski es un violinista marvellós.

Es sech esprimatxat, mes té munyeca d' acer, dits de bronze y suau dolsura y llaugeresa ensemps.

Son primer concert fou plantar cátedra.

Lo segon va ser de lluhiment, sens mancarhi la mestria n' hi la precissió d' en Sarasate.

Més ge' i' l y no pas tant matematch com aquest, sens entrar en comparansas, en Paul Kochanski feu sentir en Mendelsohn, en Bach, en Sarasate, tocant *Zapateado* y 'l gran Paganini, rey del violí, per mestres ben coneguts de tots y per comparar.

Per cosa més nova 'ns doná música d' en Sinding, d' en Fchaiewskouski, d' en Chopin-Wilhelmi y d' en Wieniawki, mestres de valua entre-mitj de las sevas mans sobre-tot.

No podía mancar el llonguet de torna, ni l' ovació y acompanyament á la sortida del concert.

Aqueixes llágrimas li fan honra á Polonia... que 's veu com mereix la llibertat

Un poble tant amich de las Arts, mereix ser lliure y si no li donan, s' ho pren.

L' artista, mereix las ovacions que s' en emporta y moltas més encara.

¡Ben afanyadas, ab las puntas dels dits!

TIVOLI. — CIRCO EQÜESTRE

Els elefants de Miss Orford's son tant grossos, que tot ho omplen,

Mentres hi son, no hi cap res més que parlar d' ells.

Si en públich son sabis y trassuts, com tothom pot veurer, tractats privadament, son encara més agradosos, y molt ben criats.

D' una *interviú* qu' hem tingut ab ells, qu' ens van rebre molt galament en son *camerino* d' artistas, n' hem sortit encantats..

Com que 'ns van oferir cadira per seurer, cigarro puro per fumar . y un discurs, que no 'l vam entendre de res. encara que xisclavan molt fort.

Volíam parlar ab la *simpática* domadora, perque 'ns en fés traducció, més no va poguer ser, perque s' estava deslligant las betas del davantal.

No vam pas baixar escalas, encara que son á dalt de tot...

Ab la trompa... ab molt cuidado 'ns baixavan al pati per la finestra; mercés per la finesa.

UN COMICH RETIRAT.

Campanadas

Després de 'n Salmerón, ve en Soriano per cantar la canya als que volen esquilar la llana del clatell dels Espanyols... ¡bo y omp'intse las butxacas!

Par'la aquest diputat d' un expedient format l' any 1902 per cobrar indegudament, grosas quantetas de la renda e-tam illada, que sols poden tenir 'ls estrangers.. ¡no 'ls espanyols!

L' expedient 's troba al Tribunal Suprem, y s' hi veuen fraus y faltas de l' exministre Osma.

Un *senador* va cobrar 800.000 franchs... y la funció puja 8 millons de pessetas...

Aquest home, que s' oferia en vida y hisendas, quant arribavan á Espanya 'ls barcos carregats de cadavres vius, va fer esta "pillar sos titols del deute.

Es un gran deliete 'l tenir titols del deute estampillats... donchs aquí van las probas, diu en Soriano, de que 'l tal personatge va fer estampillar per son banquer de París, 8 millons de pessetas...

Un cop vistas las probas ¡prou aclaparadoras! resulta que 'l espavilat, es lo marqués de Cayo del Rey.

Ara ve la segona part .. que eucara es més grossa que la primera.

Lo fet fou denunciat l' any 1902, y la direcció del Deute publich, d' acort ab l' advocat de l' Estat, va fallar: que s' había d' aplicar á n' aquest subjecte y senador.. la lley de contrabando y defraudació, penyorantlo ab 36 millons de franchs.

Lo tribunal contenciós, va fallar, que sols había de pagar 2 millóns... y ara som a lo més groixut.

L' any 1904, lo ministre Osma, enterat do l' assumpto, derogá la lley del 1852 sobre 'l contrabando y defraudació á l' Hisenda pública, y no 's pogué aplicar l' esmentada lley al senyor marqués anomenat, passant l' expedient al tribunal snprem.

Per fi de festa y més tavola, ara resulta 'l defraudador més pur que la neu... més blanch que l' armini... y més hermós que la Venus de Milo.

L' exministre per tota rahó, s' ho pren á broma
Y lo marqués diu... que tot es una mentida; qu' ell no te
títols del deute Espanyol interior, ni exterior.

¡Vinga tabola, que al cul del sach, trovarém las engrunas!

*

D' un comerciant Espanyol y fins voluntari catalá, que resideix á Texas dels Estats Units, que va ser á la guerra de l' Africa, s' ha rebut lo donatiu pe 'ls voluntaris catalans, que 'ns restan d' aquella campanya gloriosa y poch aprofitada, d' un bitllet de 5 dollars.

L' estrena será donada al voluntari Quim Be'tri, que 's l' ultim que torna de Madrit, per repartirla.

¡Ara 'ls ve la sort á n' aquests pobres jayos!

*

Un altre diputat dels de la *joca*, per defensar 'l dret dels consums y predicar la substitució, diu: que més immoral es encare la rifa y la redempció á metálich del servey militar ..

¡Te rahó, home... te molta rahó!

Que ho treguin tot d' un cop.

Molt conformes, que ho treguin! y no 'n parlém més.

*

A mitjans del sigle darrer y á la campinya romana, un frare molt agut, anomenat Fontanarosa, qu' era un bon predicador, va raurer á las mans dels bandolers entre mitj d' altres companys de viatge.

Conexentlo 'ls bandolers per bon predicador, van dir al reverendo que 'l deixarian anar lliure, si 'ls improvisava un sermó dels seus.

Lo capitá de la partida dels lladres, donava al bon dominih 'l tema del panegirich que 'ls havia d' endresar. qu' era 'l següent:

¿Quinas son las semblansas y quinas las diferencias que hi han, dels bandolers á Jesucrist?

Lo frare Fontana... qu' era molt llarch, no va pararse al devant d' aquest tema.

«Jo trovo, 'ls va dir, grans analogias entre la vostra vida y la de Nostre Senyor Jesucrist.

Ab una diferencia, no més.

Jesucrist va sufrir molt al mon; vosaltres cert es, que no porteu pas vida tranquila y regalada.

Aquell va aguantar, fam, set y dejunis... donchs vosaltres, patiu tot sovint dels mateixos mals.

Jesucrist, caminava á peu descals, y vosaltres no aneu pas molt ben calçats.

Ell fou perseguit pe 'ls soldats de Caifás... vosaltres heu de fugir sovint dels carrabiners. .

Ell fou pres, lligat y portat á la presó... y á vosaltres un dia ó bé un altre, vos passarà 'l mateix.

Aquest va tenir d' anar d' Herodes á Pilat, d' Anás á Caifás; donchs vosaltres anireu de las mans d' un tribunal á las mans d' un altre de pitjor.

Ell fou crucificat entre mitj de dos lladres... vosaltres sereu penjats l' un al costat de l' altre.

Jesucrist va devallar als inferns com també hi baixareu vosaltres... ab la diferencia de que no 'n sortireu, que vos hi tindreu de quedar, mentres qu' ell se 'n pujava gloriós cap al cel...

Y tot lo que vos he pronosticat, desitjo qu' aixis sia,
Que vol dir *amén*.

*

Els xinos; no s' entenen de brochs.

Lo virrey de Petchili en Yuan-Shi-Kai. ara ho ha ben mostrat, als que no s' ho creyan.

Veus aquí 't lo decret qu' ho testimonia:

«La persona gran ó xica, que fassi correr mentidas... será decapitada.

Tota mena de persona, qu' ensenyi las prácticas dels *Boxers* y la doctrina de la *L' anterna-roja*, será decapitada.

Lo qui tracti de torbar l' ordre públich, será decapitat.

Tots aquells que fent part del Govern, tant civils com militars, que 's *suposin* capasso de fers la justicia per sas mans... serán decapitats.

Els que prediquen doctrinas *subversivas* serán també escapats...

Y per aquest tenor, va seguint 'l decret, fins una cinquentera de casos.

Be 's veu que 'ls xinos son vius, ab l' escala gradual de penas establertas.

¡En Yuan-Shi-Kai, deu ser un home de talent!

¡Que 'ns 'l portin, qu' ens fa falta!

*

Un home borrarxo, de sopte 's va deixar del vici de la beguda.

¿Qui t' ha curat d' aquet vici lleig?.. Li pregunta un confrare...

La Sogra.

¿Com s' entén aixó?.. ¿Com pot ser?

Ben net, home.

Figurat tu... que quan estava borrarxo, ¡veya duas sogras per contas d' una que 'n tinch!

PARA NAVIDAD — GRAN SURTIDO EN

FELICITACIONES

Litografía Barcelonesa.—Sant Ramón, 6

Forasters

L' aixerida y maca Tona
qu' actúa de majordona,

Lo calavera Lluïset,
que sembla un capellanet.

Lo pagés Tóful Lleganya,
que quan vé á la dona enganya.

Un gitano presumit
que diu que pateix del pit.

Lo noy del apotecari,
buscant casa en lo diari.

Es lo reverent Lletuga,
que vol gosar tant com puga.

La nena del Doctor Bou
qu' ha estrenat un vestit nou.

L' incansable dibuixant,
que 'ls tipos va retratant.